

ขอบเขตการใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนพิเศษตามพระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม
ข้ามชาติ พ.ศ. 2556

ธนนันท์ โพธิ์พรม*

รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์**

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถใช้บังคับเพื่อดำเนินคดีกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ในปี ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime – UNTOC) จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ให้ครอบคลุมลักษณะความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อนซึ่งอาจมีผลกระทบรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจของประเทศ ฯลฯ รวมถึงเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ อันได้แก่ การดักฟัง (Wiretapping) การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics surveillance) การส่งมอบภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) การอำพรางตัว (Undercover) และการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) เพื่อแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เพราะวิธีการสืบสวนตามปกติไม่สามารถล่วงรู้ข้อมูลข่าวสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมที่มีลักษณะข้ามชาติได้ เป็นผลให้การปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะนี้เป็นไปที่ยากและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

บทความนี้จะศึกษาเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษว่าด้วยการดักฟัง (Wiretapping) และการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Surveillance) ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญในการสืบสวนสอบสวนความผิดทางอาญาและเป็นมาตรการรุกรานพิเศษที่กระทบความสมดุลระหว่างการสืบสวนกิจกรรมของอาชญากรและสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ในขณะที่เดียวกัน ภาครัฐมีความจำเป็นต้องทำการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อยังให้เกิดการป้องกันและปราบปรามกระทำความผิดในลักษณะองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่เป็นปัญหาสำคัญและมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันถือหลักนิติธรรม (The Rule of Law) กล่าวคือ การกระทำการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจได้ภายใต้การให้อำนาจโดยกฎหมาย ถ้าไม่มีกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ ๆ ก็ไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ ที่อาจกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 36 มาตรา 41 และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย อันเป็น “เหตุที่ผู้กระทำให้มีอำนาจกระทำ” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเมื่อกฎหมายกำหนดขอบเขตเช่นใด เจ้าหน้าที่รัฐก็ต้องใช้กฎหมายให้เป็นไปตามขอบเขตนั้น จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้ การใช้อำนาจรัฐต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของรัฐและเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้นการกระทำเท่าที่จำเป็นหรือพอสมควรแก่เหตุ ตามหลักความได้สัดส่วนจึงนับว่าเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญ ในการตรวจสอบการกระทำทั้งหลายของรัฐ

หลักความได้สัดส่วนมิได้มุ่งหมายเฉพาะเพื่อการจำกัดการแทรกแซงของรัฐเท่านั้น แต่เป็นหลักการในทางเนื้อหาที่ห้ามมิให้มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจ (Willkuerverbot) เป็นหลักที่มีความสำคัญสำหรับคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย¹ ในการกำหนดความสัมพันธ์ที่เหมาะสม ระหว่างวิธีการที่รัฐใช้กับเป้าหมายที่คาดจะได้รับ ในกรณีที่รัฐมีอำนาจที่จะละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐต้องใช้อำนาจนั้นเท่าที่จำเป็น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่การละเมิดนั้นมีขนาดเกินสมควรเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายของการกระทำทางปกครอง ตามหลักแห่งความได้สัดส่วนนี้มิได้พิจารณาแต่เพียงวิธีการและเป้าหมายเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงนั้น ๆ ว่าความสัมพันธ์ที่ได้สัดส่วนเหมาะสมระหว่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป้าหมายและการตัดสินใจด้วย

จากที่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตการใช้มาตรการดักฟังและการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปประเด็นปัญหาต่าง ๆ ได้ดังนี้

---

¹ จาก *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่) (น.27-28). โดย บรรเจิด สิงคะเนติ. (2552). กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

1. ขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐในการดักฟัง (Wiretapping) ในทางปฏิบัติไม่สามารถกำหนดขอบเขตและวิธีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดยกฎหมายได้อย่างตายตัว เนื่องจากส่วนใหญ่ความเคลื่อนไหวในการกระทำความผิดจะไม่กระทำโดยโจ่งแจ้งและมักจะกระทำอย่างลับมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลด้วยการบัญญัติเป็นกฎหมายจำกัดอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยการสร้างชั้นตอนยุ่งยากแก่เจ้าหน้าที่ในการสืบสวนติดตามผู้กระทำผิดที่มีลักษณะตายตัวนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างอุปสรรคในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่แล้ว ยังขัดกับเจตนารมณ์ในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษและเป็นเหตุให้มีปัญหาการตีความในภายหลังอันเนื่องมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอีกด้วย

ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการนำเทคนิคการสืบสวนสอบสวนในรูปแบบการดักฟังมาใช้แต่วิธีการต่าง ๆ นั้นกำหนดอยู่ในกฎหมายหลายฉบับขึ้นอยู่กับว่าเป็นกฎหมายของหน่วยงานไหน วิธีการปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับแต่ละหน่วยว่าจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งยังไม่มีกำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานกลางที่ทุกหน่วยงานจะต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกันซึ่งหากเป็นเช่นนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติที่ขาดมาตรฐานเดียวกันและเกิดการใช้อำนาจในทางที่ผิดได้ ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อพยานหลักฐานที่ได้มาไม่สามารถใช้อ้างอิงเพื่อยืนยันการกระทำผิดได้

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 แล้วนั้นก็มีผลต่อวิธีการสืบสวนและสอบสวนด้วยวิธีการดักฟัง ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดอำนาจและวิธีการดักฟังไว้ คือ มาตรา 17² ดังนั้น ในการขอ

---

² มาตรา 17 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยี ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พนักงานสอบสวนซึ่งได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้พิจารณาผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่สื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผล

อนุญาตให้การดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขาอาชีพ ได้แก่ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การธนาคาร การบัญชี คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เข้าไปแสวงหาพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มต้นคดีโดยไม่ควรให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่ไม่มีหลักประกันความเป็นอิสระ เป็นกลางและไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินสถานการณ์แต่เพียงผู้เดียวแล้วเสนอสำนวนเพื่อได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี ในการยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่ออนุญาตในการนำเครื่องมือดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ไปใช้และให้พนักงานอัยการเป็นเพียงที่ปรึกษา เพราะเป็นผู้ที่เสนอพยานหลักฐานและมีประสบการณ์ในการดำเนินคดีในศาล

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังขาดความเชื่อมโยงและการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด ทำให้ขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงในการสั่งคดีและการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลของพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ศาลยกฟ้อง นอกจากนั้น พนักงานสอบสวนที่ขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญในการดำเนินการเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอาจวางรูปคดีผิดมาตั้งแต่ต้นหรือไม่ทราบว่าการดำเนินคดีในศาลชั้นต้นพยานหลักฐานใดที่จำเป็น ประกอบกับผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังทำให้มีการใช้อิทธิพลทางการเงิน อิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำให้วัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนด้อยประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นคดี เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งในการกำหนดให้อัยการมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนก็เพราะพนักงานอัยการมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่มากกว่าพนักงานสอบสวน อันเนื่องมาจากระบบการบริหารงานบุคคลของตำรวจค่อนข้างอิงกับการเมือง จึงอาจตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้โดยง่าย ทั้งนี้ เพื่อกำหนดแนวทางการใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินสถานการณ์นั้นว่ามีความจำเป็นและมีสัดส่วนเหมาะสมหรือไม่ ในการนำเครื่องมือดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ไปใช้ในการสืบสวนสอบสวน แสวงหารวบรวมพยานหลักฐานและการวางรูปคดีซึ่งจะทำให้การสอบสวนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้ง

ความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา อาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตหรือขยายระยะเวลาอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่งและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด

ในทางปฏิบัติแล้วไม่สามารถกำหนดขอบเขตและวิธีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดยกฎหมายได้และแม้จะบัญญัติกฎหมายรัดกุมรอบคอบอย่างไรก็ยังเป็นเรื่องยากในการควบคุมขณะการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ เพราะเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนทางลับการดำเนินงานจะรู้เพียงไม่กี่คน วิธีการก็เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบได้ง่าย

ดังนั้น มาตรการควบคุมก่อนการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

1) เพื่อป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ เช่น กรณีการใช้มาตรการดักฟัง ขั้นตอนการทำงานเจ้าหน้าที่จะต้องทำการสืบสวนทางลับ การดำเนินงานจะรู้เพียงไม่กี่คน เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอาจเป็นผู้ควบคุมหรือรับรู้การกระทำผิดของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ไม่บอกผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานก็จะได้คำตอบแทนมหาศาล ดังนั้น เงื่อนไขและโอกาสดังกล่าวหากปราศจากการควบคุมที่เข้มงวดแล้วก็จะเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น รับประโยชน์จากฝ่ายตรงข้ามเสียเอง ทำลายข้อมูล แจ้งผลการปฏิบัติการอันเป็นเท็จว่าข้อมูลที่ได้มาล้นเหลือซึ่งกรณีดังกล่าวสามารถทำได้ตลอดเวลา

2) เพื่อป้องกันการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เนื่องจากวิธีการของเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษนั้นถือว่าการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอยู่แล้ว การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่จึงต้องมีมาตรการการตรวจสอบและกลั่นกรองการดำเนินการอย่างเคร่งครัด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17 กำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องได้รับอนุมัติ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณีก่อน จากนั้นจึงมายื่นคำขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาอนุญาต ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่นั้น อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาจะใช้ดุลพินิจพิจารณาจากพยานหลักฐาน เหตุผลและความจำเป็น ถือว่าเป็นการตรวจสอบโดยอำนาจศาล ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการอนุมัติดังกล่าวควรกำหนดให้อัยการสูงสุดเท่านั้น ที่มีอำนาจดังกล่าวเนื่องจากองค์กรอัยการเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ มีความเป็นอิสระฝ่ายบริหารไม่สามารถแทรกแซงการทำงานขององค์กรอัยการได้ ซึ่งต่างจากองค์กรตำรวจอันเนื่องมาจากระบบการบริหารงานบุคคลของตำรวจค่อนข้างอิงกับการเมือง ขาดความเป็นอิสระ กล่าวคือ มีการกำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีซึ่งเท่ากับฝ่ายการเมืองเป็นผู้บังคับบัญชา ดังนั้น ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.) ยังคงเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการแทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้โดยง่าย ทำให้องค์กรตำรวจขาดความเป็นอิสระและเป็นกลางในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ซึ่งอาจถูกนำไปใช้ในการกลั่นแกล้งหรือแสวงหาอำนาจทางการเมืองได้

การอนุญาตให้ดักฟังเป็นระยะเวลาเท่าไร เป็นดุลพินิจของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ในการสั่งซึ่งอาจสั่งให้ตามคำร้องขอและตามระยะเวลาที่กฎหมายให้สูงสุด ไม่เกิน 90 วัน และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว หากการสืบสวนยังไม่ประสบผลสำเร็จ เจ้าหน้าที่ผู้ร้องขอก็ร้องขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตอีกเป็นคราว ๆ ไป แต่ไม่เกินคราวละ 90 วัน โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจอนุญาตให้น้อยกว่าที่ร้องขอมาได้ ส่วนการดักฟังกรณีจำเป็นเร่งด่วนสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อนนั้น พบว่ายังไม่มีการกำหนดถึงเหตุดังกล่าว

ข้อมูลที่ได้จากการเข้าถึงข้อมูลจะมีการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนในทางคดีและเป็นพยานหลักฐานในศาล โดยอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี เป็นหน่วยงานกลางในการเก็บรักษาข้อมูลเพื่อประโยชน์แห่งกฎหมายฉบับนี้ โดยได้กำหนดเป็นข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการเก็บรักษา การใช้ประโยชน์และการทำลายข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17³

2. ขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐในการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Surveillance)

การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือการเฝ้าติดตามโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นมาตรการสำคัญในการตรวจสอบพฤติกรรม กิจกรรม ข้อมูล แผนการสมคบในการกระทำความผิดร้ายแรงและอื่น ๆ ขององค์กรอาชญากรรมและรวบรวมพยานหลักฐานในความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ เมื่อศึกษาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21⁴ ว่าด้วยการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Surveillance) บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด” ประกอบกับข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 แล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าพระราชบัญญัติฯ

³ ดู ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการเก็บรักษา การใช้ประโยชน์และการทำลายข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17

⁴ มาตรา 21 พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด

ประกอบกับข้อบังคับของอัยการสูงสุดฯ ดังกล่าวยังมีความแตกต่างกับการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่มาก กล่าวคือ ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับรองการใช้มาตรการเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือการเฝ้าระวังด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ไว้ค่อนข้างครอบคลุมสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท โดยจะออกเป็นมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือมาตรการบังคับที่ใช้กับสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท เพื่อให้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงการกระทำความผิดมีมากยิ่งขึ้น และเนื่องจากการเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือการเฝ้าระวังด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นการรุกรานพิเศษจึงต้องอยู่ในความควบคุมการใช้อำนาจทางศาล ดังนั้น การใช้เครื่องมือดังกล่าวผู้ดำเนินการสืบสวนจำเป็นต้องแสดงในคำร้องขอจนเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าเทคนิคการสืบสวนปกติธรรมดาได้มีการพยายามแล้วและล้มเหลวทำให้ไร้ผลหรือได้รับอันตรายในการสืบสวนเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเกินความจำเป็น แต่

เมื่อพิจารณาข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21

ข้อ 4 ในข้อบังคับนี้ “ผู้มีอำนาจอนุญาต” หมายความว่า อัยการสูงสุด หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี

หมวด 1 การขออนุญาต ข้อ 7 การขออนุญาตเป็นผู้มีอำนาจในการสะกดรอย ให้ผู้ขออนุญาตทำเป็นหนังสือเสนอต่อผู้มีอำนาจอนุญาต โดยระบุเหตุผลความจำเป็นเพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานรวมทั้งระบุเครื่องมือ อุปกรณ์ วิธีการ และระยะเวลาในการดำเนินการพร้อมรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

และในหมวด 3 ว่าด้วยการดำเนินการ ข้อ 10 “การใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการสะกดรอยให้ผู้ได้รับอนุญาตใช้เท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการสะกดรอย” พบว่า การใช้เครื่องมือดังกล่าวเป็นไปเพื่อทราบความเคลื่อนไหวขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อนซึ่งอาจมีผลกระทบรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจของประเทศ ฯลฯ และเป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนประกอบการสะกดรอยด้วยวิธีการธรรมดาเท่านั้น ไม่ทำให้ได้พยานหลักฐานแต่อย่างใด อีกทั้งมิได้กำหนดขอบเขตการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการสะกดรอยหรือเฝ้าติดตามไว้อย่างและชัดเจนว่า พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จากอัยการสูงสุด หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี สามารถดำเนินการสะกดรอยติดตามด้วยเสียง (Audio Surveillance), การสะกดรอยติดตามด้วยภาพ (Visual Surveillance), การสะกดรอยด้วยการ

ติดตามตำแหน่ง (Tracking Surveillance) หรือการสะกดรอยติดตามข้อมูล (Data Surveillance)⁵ ได้อย่างไร

จึงสรุปได้ว่าข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 ที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดขอบเขตการสะกดรอยหรือการเฝ้าติดตามด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมการใช้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการสะกดรอยหรือการเฝ้าติดตามด้วยภาพและเสียงที่จำเป็นต้องเข้าไปการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อประโยชน์ในการดำเนินสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

1. การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ (Wiretapping)

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17 นั้น ควรดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ ดังนี้

1) ควรกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องหลากหลายสาขาอาชีพ ได้แก่ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การธนาคาร การบัญชี คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ในการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมพิเศษนั้นตั้งแต่เริ่มต้นคดี และในการเข้าร่วมสอบสวนของพนักงานอัยการในคดีอาญาที่สำคัญนี้ต้องเป็นอำนาจสอบสวนอิสระในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ กล่าวคือ อัยการที่มีอำนาจสอบสวนร่วมจะต้องร่วมพิจารณาเพื่อประเมินสถานการณ์ว่าคดีมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการดักฟังหรือไม่ โดยมีอำนาจสั่งการและกำหนดทิศทางการสอบสวนแก่พนักงานสอบสวนได้ มิใช่เป็นเพียงการให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการเข้าร่วมการสอบสวนคดีอาญาที่สำคัญโดยร่วมกับพนักงานสอบสวน โดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจสั่งการหรือกำหนดทิศทางการสอบสวนได้ ทั้งนี้ เพื่อลดข้อขัดแย้งในการสอบสวนหรือในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนซึ่งอาจเกิดขึ้นได้และทำให้พนักงานอัยการที่เข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนรับรู้และรับทราบถึงข้อเท็จจริงในคดีสามารถแก้ไขปัญหาหรือจัดข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนได้สำเร็จและรวดเร็วเสียตั้งแต่ต้น ปัญหาความล่าช้าของขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนก็จะลดน้อยลงไป พยานหลักฐานที่เป็นเท็จหรือที่แอบแฝงและปะปนมาด้วยความไม่สุจริตก็จะไม่เกิดขึ้น

---

⁵ UN Office on Drugs and Crime, “Current practices in electronic surveillance in the investigation of serious and organized crime”, United Nations New York, 2009, p. 2

เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งในการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี ก็เพราะพนักงานอัยการมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่มากกว่าพนักงานสอบสวน แม้พนักงานอัยการจะเป็นข้าราชการอยู่ในระบบการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา แต่ในการปฏิบัติหน้าที่ในทางอรรถคดีพนักงานอัยการไม่ผูกมัดกับหน่วยงานอื่นและนักเมือง ทั้งนี้ เพื่อถ่วงดุลการใช้อำนาจการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินสถานการณ์ตามหลักความได้สัดส่วนในการนำเครื่องมือตักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ไปใช้ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจในการตักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

2) ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 17 ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องรับอนุมัติจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี เห็นว่า เพื่อป้องกันการตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายการเมือง การอนุมัติจึงควรกำหนดให้อัยการสูงสุดเท่านั้น ที่มีอำนาจดังกล่าวเนื่องจากองค์การอัยการเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นอิสระทางการเมือง ฝ่ายบริหารไม่สามารถแทรกแซงการทำงานขององค์การอัยการได้ซึ่งต่างจากองค์การตำรวจที่มักจะอิงกับการเมือง ขาดความเป็นอิสระ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานบุคคลต่าง ๆ ได้รับความคุ้มครองและได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องรวดเร็วเป็นธรรมและประการสำคัญเพื่อวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานกลางที่ทุกหน่วยงานจะต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ลดการก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติที่ขาดมาตรฐานเดียวกันและการใช้อำนาจในทางที่ผิด ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความน่าเชื่อถือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งผลให้พยานหลักฐานที่ได้มาสามารถใช้อ้างอิงเพื่อยืนยันการกระทำผิดได้

3) ควรกำหนดเหตุจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถทำการตักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ได้ก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาล โดยการดำเนินการดังกล่าวควรให้อัยการที่มีอำนาจสอบสวนร่วมเห็นชอบในการตักฟังในกรณีฉุกเฉินด้วย โดยเหตุจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วนควรอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) จะมีอันตรายถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายต่อร่างกายสาหัสต่อบุคคลใด ๆ โดยทันทีทันใด

(2) การสมคบกระทำการซึ่งเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงแห่งรัฐ หรือ

(3) การสมคบกันเป็นองค์การอาชญากรรม

และนอกจากเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องปรากฏอีกว่าก่อนที่จะได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุดและได้รับอนุญาตจากศาลให้มีตักฟังนั้น การตักฟังดังกล่าวต้องเป็นกรณีที่ศาลอาจจะอนุญาตให้ตักฟังได้และหลังจากได้มีการตักฟังแล้วจะต้องดำเนินการขออนุมัติจากอัยการสูงสุด

ก่อนขออนุญาตต่อศาลต่อไปภายใน 48 ชั่วโมง เพื่อเป็นการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐอ้างเหตุความจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วนที่จะต้องดักฟังโดยไม่อาจรอให้ได้รับการอนุญาตโดยไม่มีเหตุอันสมควร

2. การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance)

ตามข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 (ว่าด้วยการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์) ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรกำหนดขอบเขตการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการสะกดรอยติดตามให้ชัดเจน กล่าวคือ

การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สะกดรอยติดตามในการบันทึกพฤติกรรมของบุคคล หรือ ในการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล วัตถุหรือสถานที่ เช่น การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์การเฝ้าติดตามด้วยวิดีโอที่สามารถซ่อนได้และมีเครื่องส่งภาพ วิดีโอไร้สายในตัวสามารถเห็นภาพในจอมอนิเตอร์ด้วยระบบอินฟราเรด กล้องแบบพกพาที่สามารถบันทึกด้วยกล้องวิดีโอหรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถถ่ายทอดเป็นภาพเพื่อบันทึกเหตุการณ์ เครื่องดักจับข้อมูลหรือสัญญาณเสียงต่าง ๆ ฯลฯ โดยการใช้เครื่องมือส่งสัญญาณติดตั้งกับวัตถุ ยานพาหนะ สถานที่ เพื่อให้ทราบถึงสถานที่ที่มีการไปถึงของบุคคลนั้น ควรอนุญาตให้ใช้ติดตั้งได้เฉพาะในสถานที่ที่ไม่มีความเป็นส่วนตัวหรือในรถยนต์หรือยานพาหนะที่ถูกติดตาม เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ไม่ควรอนุญาตให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเข้าไปติดตั้งในเคหสถานหรือในสถานที่ส่วนบุคคล โดยลักษณะติดตั้งกับวัตถุใด ๆ หรือ ลอบเข้าไปดำเนินการติดตั้งภายในเคหสถานหรือสถานที่อื่น ๆ ที่สามารถเข้าถึงความเป็นส่วนตัวของผู้ถูกติดตาม เนื่องจากเป็นการแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน และการติดต่อสื่อสารโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญเกินขอบเขตความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสะกดรอย ตามข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 (ว่าด้วยการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์) หมวด 1 ว่าด้วยการดำเนินการ ข้อ 10

บรรณานุกรม

หนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2547). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : จีรัชการพิมพ์.
- กุมพล พลวัน. (2538). *พัฒนาการสิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

- คณิต ฌ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิง ภาไชย. (2548). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2546). *สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *หลักพื้นฐานของ สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- มานิตย์ จุมปา. (2544). *คู่มือสอบเนติบัณฑิตกฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2547). *กระบวนการทัศน์ใหม่ของกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2549). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- โสภณ รัตนากร. (2544). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*(พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- สุรพล ไตรเวทย์. (2547). *การสอบสวนคดีพิเศษ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- อรรถนพ ลิขิตจิตถะ ณรงค์ รัตนานุกูล, และสุวัฒน์ รุ่งเมฆารัตน์. (2546). “หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ,” (รายงานวิจัย). สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สนับสนุนทุนวิจัย.
- บรรเจิด สิงคะเนติ (2552). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2557). *อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา*(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- UN Office on Drugs and Crime. 2009. *Current practices in electronic surveillance in the investigation of serious and organized crime*, United Nations New York.

วิทยานิพนธ์

- กิตติพงษ์ ศิริรักษ์. (2551). ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติของไทย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เชษฐ ฐนธิวงศ์. (2549). การสอบสวนคดีพิเศษ : กลไกที่ทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนชัย นักร้อง. (2552). การตรวจสอบและถ่วงดุลการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนพิเศษ พ.ศ. 2547 (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มยุรา วิมลโลภการ. (2553). การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมโดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธนา ไสวสุวรรณวงศ์. (2543). วิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานสมคบ: ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และไทย (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. (2543). การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

บทความ

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2556). วารสารกระบวนการยุติธรรม. 6 (1), มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- คณิต ฌ นคร. (2528). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” วารสารนิติศาสตร์. 15 (3), (2528).
- คณิต ฌ นคร. (2544). “บทบาทของศาลในคดีอาญา,” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์, 1 (1).
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2512). “จับ คั่น : ผลงานของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในแง่พยานหลักฐาน วารสารอัยการ. 2(13).
- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2547). “อาชญากรรมข้ามชาติ: ภัยคุกคามใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์.” วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 30 (2).
- ทวีศักดิ์ กลับช่วย, พัชรวรรณ นุชประยูร. (2556). “การใช้หลักความได้สัดส่วนในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง”. ผลงานทางวิชาการ.
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง, “การคุ้มครองสิทธิของประชาชนกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐ” , วารสารกฎหมาย สุขุทัยธรรมาธิราช. 17 (2).

น้ำแท้ มีบุญส้าง. “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”. สืบค้น 1 สิงหาคม พ.ศ. 2557, บทความทางวิชาการจาก www.senate.go.th/lawdatacenter/modules.php?name=News&file.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2520). “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม”. *วารสารนิติศาสตร์*. 9 (2).

ปิยะพันธ์ อุดมศิลป์. (2538). “บทบาทของตำรวจสากลในการปราบปรามอาชญากรรม,” *วารสารอัยการ*. 18 (212).

ยุพาภรณ์ วงศ์วิกรานต์. (2547).. “การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างการกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” , *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2536). “วิกฤตการณ์ปัจจุบันกับปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.” *วารสารกฎหมายธุรกิจ*. 13 (3).

วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2536). “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 90”. *วารสารกฎหมายจุฬา*. 14.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2539). “แถลงการณ์เรื่อง การดักฟังทางโทรศัพท์,” *รพีสาร*. 4 (14).